

Turandot neokitsch

Oriol Pérez Treviño comenta la producció amb què s'ha commemorat el vintè aniversari de la reobertura del Liceu

Moment de l'estrena de Turandot al Liceu | Antoni Bofill (Gran Teatre del Liceu)

El mateix dia que es complien vint anys exactes de la reobertura del Gran Teatre del Liceu, després de la seva destrucció per l'incendi en la fatídica data del 31 de gener de 1994, els responsables liceístics van apostar, de nou, per la darrera i inacabada òpera de **Giacomo Puccini**: *Turandot*. Diferents raons són les que ens permeten imaginar el perquè de l'aposta per una nova producció d'aquest títol que no forma part, en absolut, de la trilogia dels títols més representats al Liceu (respectivament, *Aida*, *Rigoletto* i *Faust*).

I això que aquest 'cant del cigne' de **Puccini**, fins a la dècada dels noranta del segle passat, no formava part dels títols més celeberrims. Però no és menys veritat que el popular concert dels tres tenors en què **Luciano Pavarotti** exhibia una brillant versió de l'ària del tercer acte "Nessun dorma" va fer, almenys a casa nostra, que *Turandot* quedés en l'imaginari com una de les òperes més conegudes i, per tant, necessàries de ser representades. Així, des de la reobertura del Liceu s'ha repetit fins a tres vegades la producció de **Núria Espert** que va endegar les activitats del nou Liceu el 1999. Per la seva banda, els Amics de l'Òpera de Sabadell, en el programa Òpera a Catalunya, la van programar el 2015 i, per si això fos poc, l'**Orquestra Simfònica de Barcelona i Nacional de Catalunya** la va programar en versió concert al final de la temporada passada, per portar-la com a obra insigne en la reeixida gira al Japó.

És per tot això que més d'un ens preguntàvem si podia tenir sentit tornar a insistir en una de les grans obres del segle XX. Estrenada el 25 d'abril de 1926 sota la direcció d'**Arturo Toscanini**, com encertadament afirmava en les notes al programa el flamant nou director artístic del Liceu,

Víctor García de Gomar, *Turandot* se'ns erigeix com un poderós interrogant en qüestions que afecten de ple la nostra societat com ara la maternitat, la castedat, el feminisme... I és que, malgrat els retrets que puguin fer-se a una partitura que sembla talment agafar una forma més propera a la cantata o l'oratori per l'estatisme, *Turandot* és un clàssic. I com a clàssic, com ens va ensenyar George Steiner a *l'Errata*, és una forma significant que ens significa més ella a nosaltres que no nosaltres a ella. Això és: el clàssic ens llegeix, ens escolta, ens contempla... al propi clàssic! I, per tant, *Turandot* continua convidant-nos, dient-ho amb els mots de l'esmentat García de Gomar, "a descobrir tot allò que ens ha passat desapercebut; a cercar l'essència i deixar-nos sorprendre per aspectes que s'actualitzen, segurament de forma més ràpida que nosaltres en el nostre aprenentatge".

Precisament aquestes paraules sàvies, i com a sàvies, profètiques, són les que més ens permeten explicar una producció on el muntatge vídeoartístic espectacular i d'alta tecnologia signat per Franc Aleu ha desestimat un aprofundiment major en els aspectes arquetípics del llibret consignat per Giuseppe Adami i Renato Simoni que, així mateix, van agafar com a base l'obra teatral homònima de Carlo Gozzi (1720-1806) de qui, precisament, l'any vinent se celebrarà el tricentenari del seu naixement. Aleu aposta més per l'esmentada espectacularitat i sofisticació tecnològica acompanyades d'una escenografia i vestuari que beu de múltiples fonts: de **Daft Punk** a **Henry Moore**, del món manga a Stanley Kubrick, de l'expressionisme de Fritz Lang a les reminiscències ibèriques d'una *Turandot* que bé podia fer-nos pensar en la Dama d'Elx. No obstant això, tot queda en la mera exhibició i, així, seria bo que els seus responsables aprofundissin seriosament en la lectura dramàtica i psíquica de la història, recollida en el recull dels contes perses, indis, turcs i xinesos d'*Els mil i un dies* de François Pétis de la Croix, per no haver d'acabar amb la *boutade* final de fer pensar que *Turandot*, en realitat, estava enamorada de Liù...

Tot i aquesta buidor, característica d'una societat líquida i en certa mesura neokitsch, els assistents vam poder gaudir amb les contribucions de les dues protagonistes. La soprano sueca **Irène Theorin** va desglossar una princesa hieràtica i elegant, amb una naturalesa nòrdica que va ajustar-se com anell al dit a la fredor de la 'princesa de gel'. Meravellosa va ser l'aportació de l'albanesa **Ermonela Jahò** que va ordir una Liù feble, expressiva i d'una línia de cant exquisida. Més discrets van ser el Calaf del sempre complidor tenor canari **Jorge de León**, posseïdor d'una veu que 'corre' i que no té por de l'emissió del registre agut i, sobretot, d'**Alexander Vinogradov**, que va fer patir una mica.

En l'escriptura de la crítica musical, en ocasions no pas fàcil, hi ha moments que a un el fan feliç de veritat. I aquest és el de confirmar l'esplèndid i intel·ligent trio de ministres Ping, Pang i Pong - per cert, tres noms que ara, en nom de la correcció política, han estat substituïts a l'Òpera de Toronto pels de Jim, Bob i Bill- en les veus de **Toni Marsol**, **Francisco Vas** i **Mikeldi Atxalandabaso**, que van brodar un primer quadre del segon acte absolutament esplèndid. No menys esplèndid, en aquest mateix segon acte, va ser l'escena dels enigmes en què vam detectar el millor **Josep Pons** de la nit en saber crear una atmosfera musical inquietant i expectant. El director titular de l'**Orquestra Simfònica del Gran Teatre** del Liceu, en la primera ocasió que dirigia la funció inaugural d'una temporada, va demostrar ser un gran coneixedor de la música del segle XX i així la politonalitat, l'aprofundiment harmònic o la gran orquestració de la partitura pucciniana no van ser el llast per a un director que, no ens enganyem, no té en l'òpera italiana el repertori més idoni. Va ser així que va saber treure detalls sonors que, a voltes, ens passen desapercebuts, en detriment dels moments més esplendorosos i èpics. No va ajudar-hi gaire tampoc un cor que demana a crits una renovació en certes seccions. No obstant això, el públic assistent va quedar prou satisfet perquè els aplaudiments arribessin gairebé als deu minuts de durada per corroborar, una vegada més, que *Turandot* ha quedat en l'imaginari com una de les òperes més apreciades.

Giacomo Puccini (1858-1924): Turandot. Irène Theorin (Turandot); Chris Merrit (Altoum); Alexander Vinogradov (Timur); Jorge de León (Calaf); Ermonela Jahò (Liù); Toni Marsol (Ping); Francisco Vas (Pang); Mikeldi Atxalandabaso (Pong); Michael Borth (Mandarí); José Luis Casanova (Veu del príncep de Pèrsia); Maria Surch i Marta Polo (Serventes). Direcció d'escena i videocreació: Franc Aleu. Codirecció d'escena: Susana Gómez.

Escenografia: Carles Berga i Franc Aleu. Vestuari: Chu Uroz. Orquestra Simfònica i Cor del Gran Teatre del Liceu. Direcció musical: Josep Pons. Gran Teatre del Liceu, 7 d'octubre del 2019.